

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Stockholm, Gernandts Boktr.-Aktieob.

N:r 7 (165)

Fredagen den 13 februari 1891.

4:de årg.

<p>Prenumerationspris pr år: Idun med Modetidning och kolorerade planscher kr. 8:— Idun m. Modet. utan kol. pl. > 6: 50 Idun ensam..... > 4:—</p>	<p>Byrå: Hamngatan 16, 2½ tr. (midt för Kungsträdgården.) Prenumer. sker i landsorten & postanstalt, i Stockholm hos redaktion.</p>	<p>Redaktör och utgivare: FRITHIOF HELLBERG. Träffas & byrån kl. 10—11. Allm. Telef. 61 47.</p>	<p>Utgifningstid: hvarje helgfri fredag. Lösnummerpris: 15 öre. (vid kompletteringar).</p>	<p>Annonspris: 35 öre pr nonpareillerad. För »Platssökande» och »Lediga platser» 25 öre för hvarje påbörjad tiotal stafv. Utländska annonser 70 öre pr nonp.-rad.</p>
---	--	--	---	--

Ottilia Runsten.

tt hem med konstnärliga och literära intressen och genomadt af ett varmt deltagande för den lidande delen af mänskligheten, ett sådant hem är ju i våra dagar, då äfven åt kvinnan lemnats rättighet att följa med tidens andliga rörelser, icke någon så ovanlig företeelse. Men i århundradets början, medan ännu fru Lennrens:

»blif vid din bågssöm, dina band»

ansågs som en gyllene vishetsregel för den uppväxande ungdomen, hörde ett hem, sådant som det ofvanbeskrifna, till undantagen, och andan från ett dylikt hem gaf sin prägel icke allenast åt hemmet själf, utan äfven åt vida sällskapskretsar, ja, hela samhällen.

Uti ett sådant hem var det Ottilia Löfvander, dotter af magistratssekreteraren Löfvander och hans fru, tillbragte sin barndom och första ungdom. Modern, en begåfvad och i välgörenhetens tjänst verksam kvinna, egenade en stor del af sin tid åt sina barn, en son och en dotter, bägge rikt utrustade, isynnerhet den

sistnämnda, som redan vid spåda år röjde ovanliga musikaliska anlag.

Det var emellertid icke lätt att på en gång klokt och kärleksfullt vägleda ett barn, som af alla, hvilka kommo i dess närhet, blef öfverhopadt med beröm och smicker. Den lilla vackra tioåringen, med sina stora, svärmska ögon och de spåda fingrarna, hvilka grepo ett så fast tag i harpans strängar och aflockade dem så vackra melodier, var en syn, som alla ville se, och då vid en konsert i Ottilias födelsestad, Norrköping, fru Löfvander bestormades med böner att låta sin lilla flicka uppträda offentligen, måste hon slutligen, trots sin motvilja härför, gifva vika.

Emellertid insågo föräldrarna, att den lilla Ottilias talang höll på att bortfuskas af allt det smicker, man slösade på henne. Hon skickades därför till Stockholm för att få undervisning i pianospelning och kom under van Booms helso- samt tuktande hand. Sedan fick hon äfven för den välkände artisten Pratté taga lektioner på harpa, hvilket instrument

Sök i allt blott själfva kärnan;
skal är allt, som bräcks.

Finner du den rätta stjärnan,
följ den, tills hon släcks!

C. W. BÖTTIGER.

alltid blef henne synnerligt kärt, och som hon till och med i ålderns dagar med virtuositet behandlade.

Då Ottilia Löfvander växt upp till en vacker och blomstrande ungmö, och då den äkta pärlan af hennes musikaliska naturanlag genom studier och handledning fått en värdig infattning, blef hon själen och lifvet, icke allerast i sin familj, utan i hela sin umgängeskrets. Öfverallt förvärfvade hon sig vänner, enkel och okonstlad som hon var, och färdig att med sin musik glädja alla, den obemärkte såväl som den högst uppsatte.

Så blef hon vid unga år trolofvad med en framstående ung man, Ludvig Andersson, musikdirektör och känd som lycklig kompositör.

De bägge unga hängäfvö sig med glädje och hopp åt sina vackra framtidsdrömmar, bröllopet tillreddes, brudräkten låg färdig, bjudningskort till blifvande fester hade redan utgått, då — på andra lysningsdagens morgon underrättelse kom, att brudgummen plötsligen dött till följd af hjärtförlamning. Det deltagande, som från när och fjärran kom den öfvergifna unga bruden till del, kunde ej lindra hennes smärta; det var blott vid sin harpa och försjunken i musikens drömlif hon kunde bortjaga den skugga, som fördystrat hennes lefnads morgon, och som öfver hennes sinne lade en sordin, hvilken aldrig fullständigt vek därifrån.

Någon tid härefter blef hon vid ett besök i hufvudstaden genom Adolf Lindblad sammanförd med Jenny Lind, som hon på sin harpa fick ackompanjera till sänger af Geijer och Lindblad. Förtjust och öfverraskad kom Jenny Lind snart med ett förslag: »Vill mamsell Löfvander lära mig spela harpa, så lemna jag undervisning i sång i stället?» Om mamsell Löfvander ville! Vexeltimmarne togo mycket riktigt sin början, men snart förklarade sig Jenny ej hafva »tålmod med harpan». Annat var det att utbilda en röst, mjuk och klangfull som hennes egen och ledd af ett sannt, hvarje textens skiftning följande själsuttryck.

Ottilia, som nu började låta höra af sig i hufvudstadens framstående kretsar, fick snart från flere håll emottaga den ena uppmaningen efter den andra att icke egna sin ovanliga begåfning åt ett blott diletterantkap, utan utbilda sig till scenisk konstnär. En morgon, under en lektion för Jenny Lind, framkastade hon sitt möjliga förslag att gå in vid operan, men då grep Jenny henne i armen och utropade häftigt:

»Bed Gud bevara dig, barn! Det finnes ingenting mörkare än lifvet bakom kulisserna.»

Jenny Linds råd, som var förestafvad af en varm vänskap, gjorde djupt intryck på Ottilia och kom henne att genast afstå från hvarje tanke på scenen.

En helt annan verksamhetskrets var den unga musikalskarinnan förbehållen. Hos en af sina vänner gjorde hon bekantskap med dåvarande prostens, sedermera teologie doktors, Runsten. Denne, som, äfven han, i sitt hjärta bar minnet af en tidigt förlorad och djupt sörjd ungdomskärlek, kände sig genast dragen till den älskliga, blida sängerskan; han och Ottilia, hvilka hvar och en på sitt håll fått smaka pröfningens luttrande inflytande, funno

i hvarandra besläktade andar, och resultatet af deras bekantskap blef, att Ottilia Löfvander inom kort som doktor Runstens maka följde honom till hans hem i Sollefteå prestgård vid Ångermanälven.

I sitt nya hem, liksom i det gamla, blef Ottilia solen, som lifvade och värmdes. För prestgården blef hon den Marta, som med utröttlig omsorg deltog i det stora hushållets många detaljer; för doktor Runsten blef hon den Maria, som förstod hans andes flykt, jämnade hans väg, stod vid hans sida i de glada som i de mörka stunderna.

Kring de lyckliga makarne uppväxte snart en förhoppningsfull ungdomsskara. Trenne söner skördades af döden, men fem blomstrande, unga flickor, hvilka alla i mer eller mindre grad ärfte sin moders begåfning, blefvo hemmets prydnad och glädje.

Med Ottilia hade så småningom i och omkring prestgården uppstått liksom en musikalisk atmosfär. Där drömde, som skalden sjunger,

» — — — toner utan tal
i vind, i strå, bland berg och dal.»

Än hörde man under vackra sommarkvällar eller vintertiden vid skymningsbrasan harpans svärmiska, ljufva toner; än ljud från prestgården en präktig kyrkoaria, utförd med artistisk kraft och säkerhet; än kommo från strykkammaren eller från den s. k. »lunden», en skogsunge strax bredvid, friska studentsånger, sjungna i stämmor af fem ungdomliga röster. Ty flickorna Runsten sjöngo icke allenast på sina fristunder; äfven arbetet — och till arbete höllos de ganska strängt — brukade de ackompanjera med sina kvartetter, af hvilka de hade en nästan outtömlig repertoar.

»Hvilket besvär doktorinnan måste haft med att inöfva alla dessa stämmor,» sade en gång Josephson efter åhörandet af ett par kvartetter. Doktorinnan skrattade. »Jag har icke lärt dem en ton,» svarade hon, »de sjunga som fågel i skog af sig själfva, hvilken stämma ni behagar.»

Men icke endast familjen och de närmast stående fingro godt af Ottilias talang. Utröttliga voro hennes bemödanden att i sin mans församling sprida kunskap om och sätta lif i musiken. Hon uppspanade alla, som hade öra och röst — och vackra röster är det godt om i Norrland — samlade dem hos sig och inöfvade dem att fyrstämmigt och utan ledning af orgel sjunga koraler, hvilket naturligtvis i hög grad bidrog att försköna gudstjänsten och höja andakten.

För sin mans församling var fru Runsten äfven en huld moder, som deltog i allas bekymmer, och till hvilken gubbar och gummor från när och fjärran gärna kommo för att få råd och tröst. De blefvo alltid vänligt emottagna och, sedan de mera praktiska förhandlingarna voro öfver, förda upp i salongen för att en stund lyssna på musik från orgeln eller »Davidsharpan».

Äfven som värdinna hade fru Runsten ett värf att uppfylla. Under åren 1846—1870, då Sollefteå ännu ej var så ordnad för turistlif som nu, gästades prestgården af otaliga resande. Förutom våra bägge sista konungar fick fru Runsten som värdinna helsa en mängd af Sveriges på den tiden mest betydande personligheter, såsom Fredrika Bremer, Jenny

Lind, Elias Sehlstedt, August Sohlman, Ludvig Josephson m. fl. Det är lätt att förstå, att den andliga frändskap, som fanns mellan värdfolket och sådana gäster som de ofvannämnde, skulle å ömse håll kvarlemnna ett varaktigt minne.

Redan år 1871 upplöstes genom doktor Runstens död det sällsynt lyckliga äktenskapet. Doktorinnan Runsten flyttade då till Södertelge, där hon uppslog sitt hem, men under de sista åren har hon för det mesta turvis vistats hos någon af sina fem gifta döttrar.

Hennes literära och musikaliska intressen bibehölls oförminskade till det sista. Till och med af den moderna literaturen tog hon ibland del, men den väckte ofta hennes ogillande, och hon återvände då till sin Funcke eller — bäst af allt — till dessa skriftens heliga böcker, hvilka i alla tider varit för henne »ett dagligt gästabad».

Öfver hela hennes personlighet och uppfattning af lifvet hvilade något af detta barnligt omedvetna, som är karaktäriserande för konstnärnaturer. Hon såg icke människor och förhållanden sådana de voro, utan sådana de tedde sig för hennes rena, välvilliga sinne. Man hörde henne också aldrig falla ett ondt ord om någon; hade ett fel begåtts, förstod hon alltid att leta ut en ursäkt därför. En viss osäkerhet i omdömet blef naturligtvis följden af denna ideella riktning, och många af dem som ej förstå konsten att låta personlighetens totalbild förklara de enstaka dragen, uppfattade henne icke.

Bland hennes döttrar — alla, som sagdt, rikt begåfvade i musikaliskt afseende — är en den för sina barnberättelser kända och uppburna författarinnan *Laura Frithjoff*, som i »En liten bild från fjällen» friskt och lifligt skildrat sitt barndoms hem i Norrland. Äfven en annan dotter, fru Bråkenhielm, har försökt sig på skriftstalleri. För Iduns läsarinna torde särskildt den förstnämnda vara väl bekant.

Den 16 november förlidet år afsomnade Ottilia Runsten, vårdad af sina döttrar, hvilka ända in i det sista mottogo väckande intryck af hennes högsinta och dock så kristligt ödmjuka ande. Hennes stoft fördes upp till Ångermanland, där hon nu på Sollefteå kyrkogård hvilat vid sidan af sin make och sina söner.

Mathilda Roos.

I kälkbacken.

*Af »hej» och »hallå» det stormade vildt
i backen utanför tullen;*

*dit dragit ur staden hvar enda pilt
att åka kälke från kullen.*

*Så käckt och så friskt som den vintriga vind
det lekfulla lifvet brusar;
med blixtrande öga och helsoröd kind
man pilsnabbt utföre susar.*

Där stannat vid vägen ett åldrigt par
att åse de ungas gamman.
Förströdda minnen från forna dar
nu ringas på nytt tillsamman.

Han mindes samma liffulla scen
för femtio år tillbaka.
Då var han själf bland de lekande en,
och hon, som nu var hans maka.

Hennes falnade hy var då hvit och röd
och svarta nu grånade håren,
i ögat gnistrade ungdomens glöd,
nu släckt af tyngande åren.

Då klingade friskt hennes muntra skratt,
framlockadt af stundens nöje.
Nu log hon med vissnade läppar matt
ett vemodsandande löje.

Han mindes grannt, hur de hjälpt hvarann
att uppför i backen draga
den lätta kälken; och alltid han,
den ende, fick henne ledsaga!

Då var allt solljust och gladt och skönt,
då voro de båda unga.
Nu hade se'n många år de rönt,
hur lifvet ger bördor så tunga.

Men när det lutat som skarpast emot,
hon modigt gått vid hans sida,
och tåligt i onda dagars hot
hon lärt honom bättre att bida.

Den kampen var det, som blekt hennes hy
fastmera än hopade åren.
För honom hon ville ej möda sky,
och det strött silfver i håren. —

I ögat svällde en tacksam tår,
han vände sig mot sin maka:
»Du minnes väl än våra barndomsår
för femtio vintrar tillbaka . . .»

Och svaret kommer så blidt och godt,
när hemåt de sakta vandra:
»Vår Herre beskärt oss en lycklig lott,
som då lät oss finna hvarandra.»

V. E. Hollander.

Hedersskulder.

Af Ave.

»Ett löfte är en skuld», heter det ju, och man borde tillägga: en skuld, hvilken samvete och heder bjuda oss att gälda. När man hör ordet hedersskuld, borde detta ord hos en och hvar bland oss väcka föreställningen om något gifvet löfte eller om en penningskuld, där långifvaren blott litat på en hederlig ostrafflig människas ord, att lånet skulle inom en viss tid inbetalas. Men

hvad är det i verkligheten för bilder, som detta ord vanligen frammanar för fantasi och tanke? Är det ej ett begrepp, där adjektivet *hederlig* borde ha bokstafven o framför sig?

Hvad är det egentligen vi förtälja, när vi i tal eller skrift begagna uttrycket: *Han har (hade) hedersskulder att betala?* Vi veta det alla, och därför uttalas dessa ödesdigra ord alltid i en egendomlig dämpad ton, och när de skrivas, få de oftast »en skyddande förklädnad».

Hvarje vuxen människa, som vet något om, hvad som föregår i lifvet; känner den vanliga betydelsen af ordet hedersskuld. Men antag nu, att en far, som är mycket noggrann med att på timmen betala sina spel-skulder, skulle af sin uppväxande son blifva tillsjord om meningen af detta ord, och han, som ej vågar röja det gängse missbruket däraf, svarar, att det är en skuld, som man vid sin heder lofvat att gälda. Skulle manne då ej gossen undra, hvarför den sträfsamme handverkaren m. fl. andra personer, hvilka förse familjen med dess förnödenheter, gång gång på gång afspisas med blotta löften om betalning, och detta utan att någon af föräldrarna tyckes lägga det vidare på sinnet? Skulle manne barnet ej rätt snart upptäcka, att något ohederligt, något som ej finge dragas i ljuset, ligger bakom de där skulderna, hvilkas gäldande både pappa och mamma låta gå framför allt annat. Men tyst och i smyg, och under det mamma gråter! —

Det är ingalunda underligt, ifall fäder, som äro spelare, få bedrägliga, ohederliga barn eller att spelares söner hemfalla åt spellasten. Det är sannerligen ej någon obecklig ärftlighetslag, som här gör sig gällande, utan blott och bart smittan i en förskämd, moralisk luft i spelarens hem, en atmosfär som verkar förstörande på barnens rättsbegrepp. När man ser, hvilken väfnad af lögn, vingleri, tomma löften och bedrägliga försäkringar, som omgifva barnen i hem och umgängeskretsar, hvarest ordet hedersskuld endast och allenast tages i mening af *spelskuld*, frestas man ofta sedermera till det antagande, att det blott var faderns välförtjänta fängelsestraff eller hans själfmord, som kunnat värja hans söner mot det dem omgivande smittämnet samt ingifva hans döttrar en helsosam fruktan för spelare.

Hvad en spelares olyckliga hustru skulle svara sina barn, om de frågade henne, hvad man menar med hedersskuld, vågar jag icke ens gissa. Men hvad alla mödrar borde svara på en dylik fråga, eller rättare, hvad alla mödrar hafva till plikt att själfmant upplysa sina barn om, är först och främst att hvarje löfte, som tål att dragas fram i ljuset är en hedersskuld. Vidare borde alla uppväxande barn lära sig förstå, att hvarje penningskuld hvilar ytterst på gäldenärens hedersord i förening med borgenärens tro på detta gifna ord, att denna skall betala sin skuld; men att vi, dels till förebyggande af möjliga frestelser till uraktilätenhet, dels för dödsfalls skull eller andra inträffande förhållanden, i laga form pläga erkänna gäldenärens fordran, så att denna eger möjligheten att med lagens tillhjälp få den inkräfd. Lånar däremot en vän den andra en summa endast på vännens muntliga ord och i medvetande om, att penningarna användas till utgifter, som ej behöfva sky ljuset, då har långifvaren rättighet att benämna ett dylikt lån för vännens hedersskuld till honom.

Detta är, så att säga, ordets rätsida, men ingen mor eller uppfostrarinna får skygga för

plikten att tidigt göra vår ungdom bekant med afvigsidan af ordet och det förvända om begreppet hedersskuld.

Hvarje yngling och flicka måste lära sig att klart inse det faktum, att när den ene spelaren lånar den andre penningar till ett fortsatt öfvande af spellasten, så intaga dessa två samma inbördes ställning som tvänne tjuvar, rånare eller andra brottslingar, när de ha gjort ett brottsligt aftal med hvarandra. Om ett par tjuvar låna orättfånget gods af hvarandra, eller den ene lånar kamraten en dyrk eller ett mordvapen, så är det endast deras kamrater och yrkesbröder, som hedra dylika ljusskygga affärer med namn af hederssak, hedersskulder; det kan aldrig falla en ärlig människa in att kalla dem så.

Det måste inskräpas hos vår ungdom, att spel icke allenast är en last, som har de förderligaste ekonomiska följder, utan att det tillika är en öfverträdelse af både sedelagen och det sorgliga lagstadgande, som förbjuder spel och ålägger spelaren straff. De unga måste lära sig att inse, hur illa ordet hedersskuld passar för aftal och handlingar, som äro lagstridiga, och att spelare tillrånat sig detta ord för att därmed förkläda ett kredit-system, hvilket, brottsligt som det är till sin natur, ej kan nämnas vid sitt rätta namn, och som ej får komma inför den borgerliga rättvisans ögon.

Ingen spelskuld kan ju på laglig väg indrifvas. Hvarje spelare, som kan öfverbevisas om att utöfva spel som yrke eller ock vara deltagare i denna last, är hemfallen åt laga straff. Detta är något, som hvarje mor bör inskräpa hos sina barn, ty dessa sakförhållanden äro väl egnade att beröfva denna lidelse hvarje sken af hederlighet samt att tillika blotta lasten från all falsk romantik. Men hur har det gått till, att icke allenast spelarne missbruka ordet hedersskuld till att därmed beteckna ett lagbrott, begånget — på kredit, utan att äfven hederligt folk begagnar det i nämnda mening? Svaret är lätt att finna.

Ordet spelare har en klang, visserligen af metall, men det är fängelsereglarnes gnisslande eller den hemska knäppningen af skjutvapnets hane, som höres däri. Och då det ju mest är s. k. bildade män, som förtjäna att bära den ohyggliga benämningen, så undviker man denna medels en omskrifning. Hade vi bara ett allmänt känt främmande ord i stället för det svenska spelare (liksom vi nu ha benämningen »kleptomani» i stället för tjufaktighet, då det är fråga om »bättre folk»), då skulle det missljudande ordet snart blifva bannlyst ur alla familjer, från alla sällskapskretsar, där spelare finnas.

Men hvarje försköning eller skyddande förklädnad af en last, har sina gifna följder; uppskrämde af det magiska ordet, hedersskuld, skynda hustrur, mödrar och systrar att »rädda» mannens, sonens eller broderns »heder» genom uppoffringar, hvilka blott tjäna till att lägga hyende under lasten och föra spelaren djupare in på förderfvets väg, ty kvinnorna hafva äfven blifvit missledda genom detta förklädda ord.

Det är dock från den till klart medvetande om sakens natur vaknande kvinnan, som mannen bör vänta att få hjälp och stöd i kampen mot denna hemska lidelse. Fästmannen måste veta, att den unga kvinna, som förtrott sin framtid åt honom, hellre försakar sin drömda lifslycka, än hon ingår äktenskap med en spelare! Sonen måste ha det klart för sig, att hvarken far, mor eller

syster skola betala ett enda öre af de skulder, som han möjligen frestades att göra genom spel. Ja, ynglingen måste äfven veta, att hans närmaste kvinnliga anförvanter hellre se honom som en rättskaffens kroppsarbetare än som en åt spellidelsen hemfallen tjänsteman, och han skall rätta sitt lefnadssätt och sina utgifter under studietiden i enlighet med denna öfvertygelse.

Vi veta alla, huru spellidelsen, förklädd till sällskapsnöje, utbreder sig i hemmen, och detta genom husmoderns uraktlåtenhet att stå på vakt mot den maskerade dämonen.

Må ingen hustru, som älskar sin man och sina barn, samt ej vill vara en indirekt medbrottsling till spelare, tillåta något slags spel om penningar eller penningvärde ega rum i hennes hem! Hvarken ett allmänt antaget mod eller svepskålet, att faran är mindre i hemmet än i det hemliga spelvärdet får rubba hennes föresats att stänga dörren för dämonen! Och hon kan vara förvissad om, att ingen kritik verkar gagneligare och verksammare på omgifningen än det tysta klander, som ligger i en husmors fasta handlingssätt.

»Hvad kvinnan vill, det vill Gud», lyder en lättsinnig omskrifning af de gamla vackra orden: »Kvinnan vill, hvad Gud vill». Må vi alla, äfven i denna kamp, göra oss värddiga detta sköna ordspråk, förvissade om, att Gud *icke* vill, att ohederliga ting få nämnas med förskönande namn, hvilka förvirra rättsbegreppen och förslappa sedligheten!

Vår Betty.

Skiss för Idun
af Elin Ameen.

Det är de båda gamla, som berättar ömsett, i det den ena af dem med spändt intresse lyssnar till den andra.

Jag sitter i den treffiga dagligstugan med sina hvitmålade möbler, klädda med blå- och hvittruttigt bomullstyg, där jag suttit så många gånger förr under den förflutna sommaren vid mina besök hos de hyggliga gamla.

Det är en stormig eftermiddag i början af september, årets första höstafstön. Himlen är jämnulen, och regnet hotar hvarje ögonblick att brista lös. I hafsbukten gå vågorna höga med hvitskummiga toppar, och man hör deras brus ända upp till byggnaden.

Jag har kommit för att säga farväl, innan jag lemnar trakten, där jag vistats öfver sommaren. Lilla Betty har bjudit mig en ångande kopp kaffe med hembakadt småbröd, men sedan har hon gått till byn ett ärende, men lofvat återkomma för att taga afsked af mig.

Den gamle sitter vid fönstret och röker nu sin långa pipa. Allt emellanåt kastar han er stråle tobakssaft från den snedvridna munnen ut öfver det renskurade golfvet, belagdt med trasmatror. Hufvudet är stort med ett yfvigt, stråft hår af den grå- och svartspräckliga sort, som aldrig blir vitt. Ansiktet är färdt och barkadt, ögonen små, kloka och plirande under buskiga ögonbryn. Han sitter krokig och hopsjunkun, händerna äro styfva och ansvälda af gikt, fötterna insvepta i tjocka yllesockor.

Mor sitter bredvid mig i soffan och sticker oafbrutet på en strumpa. Hon är så finhyllt, så skär och hvit som någon gammal dam af societeten, och hennes vackra silfverhvita hår, slätt nedstruket öfver pannan och tinningarne, ger henne ett utseende af verklig nobless.

Hennes ögon äro ännu klara som två stjärnor, och det är egentligen endast på den insjunkna munnen utan tänder, som man ser, att hon är riktigt gammal, liksom man på de grofva, valkiga händerna ser, att hon tillhör »underklassen». Hon är klädd i en mörk, hemväfd yllekäldning utan garnering, sydd rätt och slätt på bondfason. På hufvudet har hon en snöhvitt mössa, knuten under hakan.

Och medan jag sitter där och betraktar de båda gamla, önskar jag, att jag egde en målarens färgrika pensel för att riktigt kunna återge deras bilder och ej blott en sprättande stålpena, som dessutom gärna sätter en och annan »plump».

Gubben har fordom varit lots, men sedan gikten alltför mycket lagt beslag på hans kropp, lemnade han sjömansyrket och köpte den lilla gård, där de gamla sedan några år lefvat i jämförelsevis välmåga — de och Betty. Eller rättare sägdt, Betty och de, ty det är Betty, som är medelpunkten i deras lif, Betty, kring hvilken deras tankar och samtal röra sig, och kring hvilken alla deras intressen koncentreras sig.

Lotsfar lefver i den ljuftva illusionen, att det är han, som är herre i huset, och han smickrar sig till och med att vara en riktig hustryann, därför att han kan svära och dundra för tre och har ett rikt förråd på kraftuttryck kvar från den tid, han var chef på skeppsplankan, men i själfva verket är det Betty, som är »herre i huset», och hennes lilla späda hand, som för tyrannens spira. Men det måste sägas till Bettys heder, att, fast bortskämd och yr, är hon på samma gång en varmhjärtad liten varelse, och hennes tyranni är endast kärlekens och godhetens.

Som vanligt är det också i denna skymningsstund, medan stormen hviner därute och hvirflar kring de första gulnade bladen, om Betty de berättar.

»Minns du, far, när vi först fick veta, att vi hade fått en dotter-dotter där borta i det främmande landet, och att hon hette Betty efter Big?»

»Ja, och det var den första glädjedagen, sedan vår egen tös lemnat oss för att gifta sig med den engelske sjökaptanen.»

Gubben spottar ut åt golfvet och drar sedan ett djupt tag ur pipan.

»Och ni återsåg aldrig er dotter?» frågar jag, ehuru jag hört historien flere gånger förut.

»Neej, hon dog samma år hennes man förliste, och då lill' Betty var fyra år.»

Mor släpper stickstrumpan ett ögonblick och torkar sig med avfigsidan af handen öfver ögonen.

»Det var godt, far, att hon ändå fick vår välsignelse, fast hon gifte sig mot vår vilja; men karlen var hyggelig och rädde ju inte för, att han var utlänning.»

»Han hade fin släkt — där fanns till och med en lord, som han räknade släkt med — och hans mor ville behålla Betty hos sig, men det tillät inte vi. Vår flicka hade satt opp ett riktigt testamente, där det stod, att vi skulle ta' barnet, och Gud välsigne henne för det. Jag for själf öfver och hemta' henne.»

»Hvad sa' barnet, när ni kom?»

»Hon grät och ropa' på »mammy», men när jag sa' henne, att hon skulle få en ny »mammy» — se, hon förstod då både engelska och svenska, och jag blanda' in litet af hvart i mitt tal — så vardt hon nöjd. Men under hela resan sa' hon nästan ingenting, och när hon sedan kom hem till byn, där vi då bodde, så sa' hon heller ingenting, utan bara satt och

såg så allvarsamt med sina märkvärdigt stora ögon. Men säg inte mig, att ungen inte funderade öfver hela sitt lilla lif, det som varit och det som nu var — funderade på sitt vis förstas.»

»Och vet fröken, hvad det första var hon sa'?» inföll gumman. Se, på kvällen, när jag lagt henne i den lilla bädden, jag gjort i ordning, reste hon sig upp, såg på mig så underligt och fundersamt, och så sa' hon så där, som hade hon frågat sig själf: »mammy?» Och se'n har hon alltid sagt »mammy» till mig och »granny» till far.»

»Och hon fann sig bra hos er sedan?»

»Hon låg och grät nästa morgon, när jag kom för att väcka henne, utan att det var möjligt att få ur henne, hvad hon grät för. Sen har hon aldrig gråtit till den dag i dag.»

De gamla nicka småleende åt hvarandra.

»Fröken har ju själf sett henne,» återtar gumman, »glad och kvick som en lärka, skratt och sång från morgon till kväll.»

»Ett ganska märkvärdigt barn,» infaller gubben, som ännu dröjde vid barndomens minnen — »hvad hon allt kunde hitta på, mor!»

Hans mun drar sig till ett så bredt grin, att pipan faller ner i knäet. Grinet öfvergår i ett slags inre skratt, som skakar hans kropp, utan att det tränger öfver hans läppar, vid tanken på det lustiga, som han erinrar sig. Mor ser på honom, leende och med en frågande min.

»Kommer du ihåg,» säger gubben, allt emellanåt kiknande af skratt, — »när jag brukat ta' mig en tår för mycket, för det hände på den tiden — men det kunde ungen inte med, hon vardt rädd och ond och kunde dunka mig med sina små knytnävar, om jag ville ta' fatt henne och skämta med henne. Till slut tog hon ett högtidligt löfte af mig, att jag aldrig skulle dricka annat än någon gång som medicin mot magen. Hvar gång hon såg mig ta' en sup, var hon strax framme och frågade allvarsamt med sitt engelska uttal: *Medicin granny?* Och när jag svarade: *Yes all right*, vardt hon nöjd, fast hon såg på mig med misstänksamma blickar för att se efter, om jag allt för snart igen skulle ta' en dos »medicin». Ha, ha, ha — på så vis lade jag bort att supa. Ett märkvärdigt barn, ett märkvärdigt barn.»

Och så följer den ena historien efter den andra, belysande detta, i morföräldrarnes ögon, mer än andra märkvärdiga barns karaktärsdrag, uttalanden och handlingar.

(Slut i nästa n.r.)

Om reformer i kvinnodräkten.

Under de senaste århundradena hafva då och då i de stora kulturländerna pågått längre eller kortare, mer eller mindre betydande rörelser, med syfte att åstadkomma välbehöfliga förbättringar i klädedräkten*. Tack vare den franska revolutionens banbrytande verksamhet på detta område, har det lyckats den manliga dräkten att, ehuru med många återfall till ett sämre, arbeta sig fram till den afundsvärdt höga grad af praktiskhet, bekvämlighet och helsosamhet den f. n. eger; men för den kvinnliga dräkten återstår mycket att ändra, innan den kan med rätt sägas vara praktisk, bekväm och helsosam.

* Den, som vill närmare studera detta ämne, hänvisa vi till *Moderna och dräkthereformen* af L. Dietrichson samt *Zur Cultur und Kunst* af V. Falke.

sedda att utfylla det tomrum, som uppstår, i den mån snörningen vidgas. Genom denna anordning blir det möjligt att öka plaggets storlek utan att släppa ut i sömmarna eller göra isättningar, genom hvilka medel man för öfrigt ej är i stånd att, såsom vid snörning, *gradvis* företaga utvidgningen. — För dem, som använda ylle närmast kroppen, torde det vara skäl att förse öfre delen af denna dräkt med tunnare foder än den nedre.

Klädningen (fig. 9.) består af kjol och polonäs. Kjolen har sprund i sidorna i stället för bak. Vid sprunden gå linningarna ett stycke öfver hvarandra, så att tillfälle därigenom gifves att öka kjolens vidd. Dessutom är kjolen baktill försedd med dragsko.

Polonäsen har en västisättning, som sträcker sig ända till sidsömmarna, där snörning med breda klaffar under är anbringad. Öfvertyget har på hvar sida endast en bröstöm. Från denna faller det alldeles löst fram öfver västen. Allt efter som utvidgning sker, faller det naturligtvis stramare. Från hvardera bröstömmen går ett sidenband, som knytes framtill. Baktill har polonäsen två breda, djupa motveck.

Modellklädningen är skänkt till föreningen af fröken *Augusta Lundin*.

Det späda barnets kläder.

Dräktreformföreningen anser, att följande principer böra ligga till grund för det späda barnets beklädnad. Kläderna skola vara så jämnt värmefördelande som möjligt, lemna kroppen obehindrad rörelsefrihet samt ej verka hopklämande på bröst-korgen eller magens och ryggens muskler. Vidare böra dessa kläder vara så sydda, att de med lätthet kunna i ganska hög grad utsläppas, så att barnet kan begagna dem hela det första lefnadsåret. Slutligen böra de vara lätta att hålla rena. Den uppsättning af modeller, som Dräktreformföreningen anbefaller, är följande.

1. *Skjorta* af det vanliga slaget, öppen hela vägen bak och försedd med dragband i halslinningen (fig. 10).

2. *Tröja*, sydd af bomulls- eller ylletyg eller stickad af bomulls- eller yllegarn — materialet beroende på hvad slags tyg, som användes i här nedan omnämnda kjol — samt försedd med knappar, på hvilka byxorna fästas (fig. 11).

3. *Nafvelband*, förfärdigadt af fin, silkeblandad, krympfri flanell.* Det går $1\frac{1}{2}$ hvarf kring magen och fästes med band. — Fördelen af att använda nafvelband af ylle ligger däri att sådana sitta bättre på än andra, att de äro synnerligen hållbara och att de ej kyla, när de blifvit våta.

4. *Blöja*, som lägges i tresnibb. Den nedre snibben vikes upp mellan benen; de två öfriga läggas i kors kring lifvet.

5. *Byxor* (fig. 12 och 13). Dessa kunna användas, ända tills barnet uppnått en ålder af 1 à $1\frac{1}{2}$ år.

6. *Kjol med lifstykke*, förfärdigadt af flanell eller bomullstyg. Kjolen är öppen i ryggen, så att den, när barnet ligger, kan vikas åt sidan, och så lång, att den, när barnet tages upp, kan tjänstgöra som filt (fig. 14).

7. *Klädning* af hvitt tyg; för underlättande af utsläppning och strykning är klädningen försedd med dragband kring hals och lif (fig. 15).

8. *Strumpor*, hvilka fasthållas på så sätt, att en bandögla i strumpans kant knäppes på nedersta byxknappen.

9. *Sockor*, antingen stickade af yllegarn eller sydda af sämskskinn (fig. 16). Detta senare material är mycket lätt att tvätta.

Dessa kläder användas om dagen, samt, med undantag af klädningen och sockorna, äfven om natten.

Fördelaktigt är, att barnet under de första månaderna

* Finnes att köpa endast hos firman M. S. Kobbs söner, Stockholm.

alltid bäres och skötes på en bärkudde. Denna gifver barnets hufvud och rygg ett välbehöfligt stöd och förekommer, att barnet under denna tid bäres annat än i liggande ställning. Kudden göres 55 cm. lång, 35 cm. bred och ungefär 2 cm. tjock samt rundas upptill. Den stoppas med tagel. Under varet lägges på hvardera sidan ett stycke oljeduk.

Koltkläderna.

För barn mellan 1 och 3 år anbefaller Dräktreformföreningen följande modeller.

1. *Skjorta*, hög i halsen och med långa ärmar samt försedd med en broderad remsa, hvilken tjänstgör som krage (fig. 17).

2. *Lifstykke* af parkum eller fodrad flanell. Det knäppes framtill och är nedringadt öfver magen. För att det ej skall strama, är i sidorna gjord en uppskarving, ungefär ett par tum lång (fig. 17 och 18). På lifstycket, midt framför hvardera benet, sitter ett band, hvare *strumpebandet* fastknytes. Detta består af ett bomullsband, som knytes i lifstycksbandet, och två skänklar af resårband, hvilka i kanten äro försedda med knappar och fästas i strumporna medelst tvänne öglor, som sitta på inner- och yttersidan af strumpbenen (fig. 17).

3. *Byxor* (fig. 18), gjorda antingen af plyschfodrad piquet eller af tunnt bomullstyg. I förra fallet begagnas en af ullgarn stickad kjol, i det senare ett par stickade yllebyxor.

4. *Klädning*, hvars veck både i ytteryget och fodret, på såväl fram- som ryggstycket, äro så lagda, att de kunna med lätthet utsläppas (fig. 19).

5. *Skärp med väska* af saffian. I väskan förvaras barnets näsduk. Därigenom vinnes den fördelen att man ej behöfver för barnets räkning göra bruk af andra personers näsdukar.

6. *Nattbyxor* (fig. 20 och 21). Dessa äro en kombination af nattskjorta och byxor. Genom frånvaro af rundt kring lifvet gående linning kunna de hvarken spänna eller strama kring midjan. Vidare äro de så beskaffade, att barnet, äfven om det sparkar af sig täcke och lakan, ej kommer att ligga bart; dessutom lemna de barnet full rörelsefrihet.

Fotbeklädnaden.

Skomodellerna äro gjorda med olika sko för högra och venstra foten, så att sulans form motsvarar fotens trampyta. Eftersom fotens inre kant är högre än den yttre, är ofvanlädret rymligare åt inre kanten. Klackarna äro breda och låga.

Strumpfoten är gjord efter samma princip. Dess inre kant är rak, och den yttre sluttar framåt och inåt efter tårnas yttre, främre kontur.

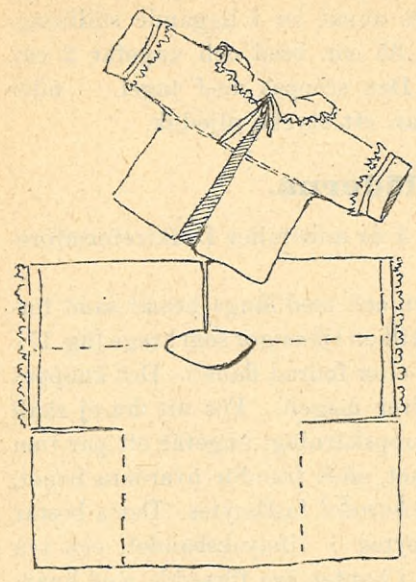
Om det *material*, hvaraf Dräktreformföreningens modeller äro förfärdigade, är i denna beskrifning med afsikt nästan ingenting nämnt. Valet af tyg beror ju ytterst på hvars och ens olika smak, vanor, förmögenhetsvilkor m. m. och bör därför öfverlemnas åt det individuella godtfinnandet.

Dräktreformföreningens styrelse utgöres f. n. af fruarna *Scholander*, ordförande, *Arvedson*, *Berg*, *Bohman*, *Boklund*, skattmästare, *Cederschiöld*, *Humble*, *Jolin*, *Linder*, t. f. sekreterare, och *Palme* samt fröknarna *Bergman*, *Ekermann*, *Eurén*, *Palmqvist* och *Silow*.

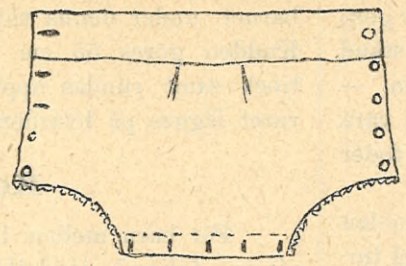
I fröken *Josephina Ohlssons modeaffär*, *Blasieholmstorg 14*, *Stockholm*, säljas à 30 öre stycket mönster till Dräktreformföreningens alla modeller. Beställningar utföras väl, skyndsamt och till moderata priser.

Dräktreformför

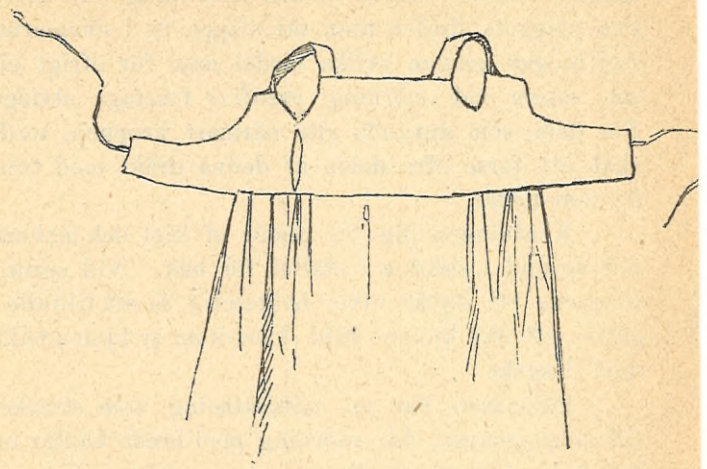
10.

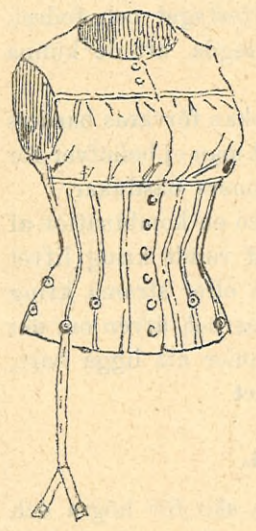
12.

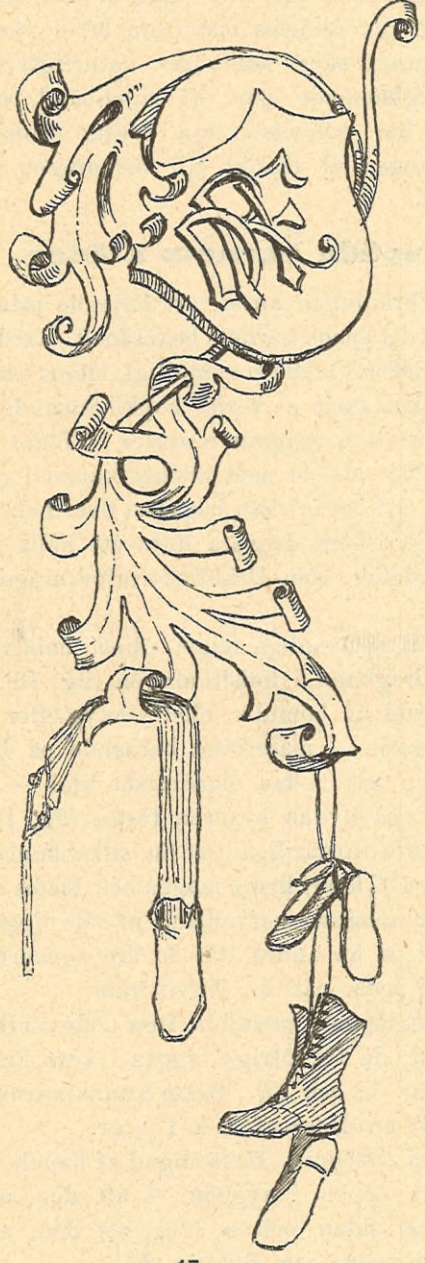
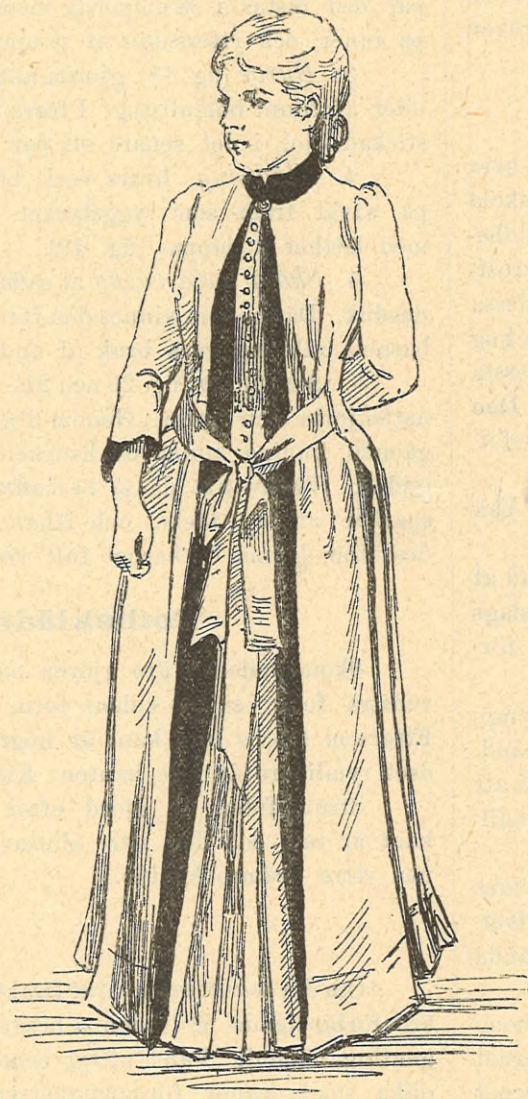
14.

2.

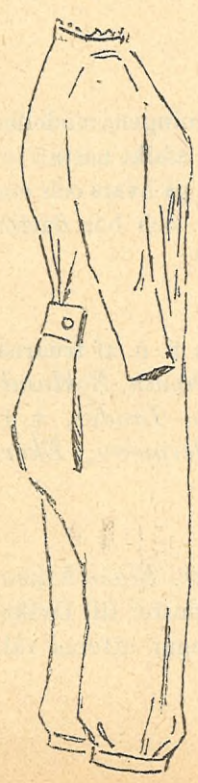
9.

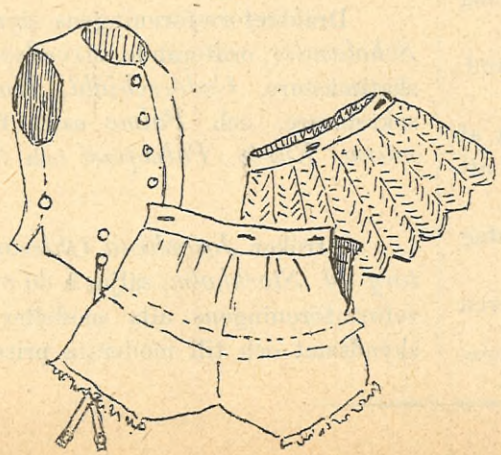
8.

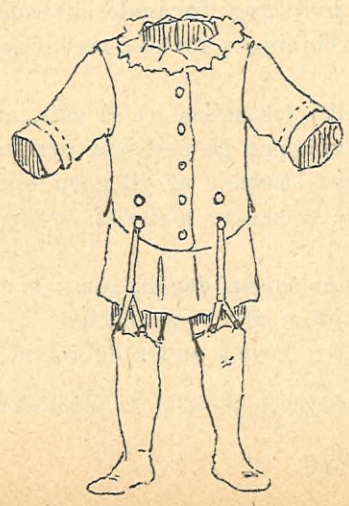
1.

18.

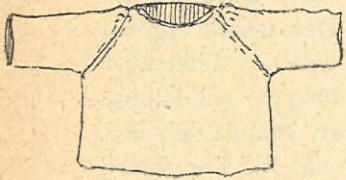

17.

ingens modeller.

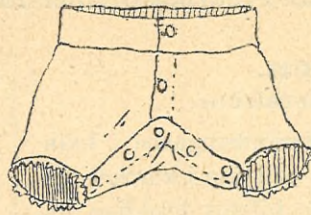
11.

15.

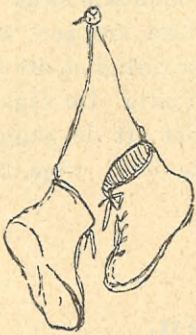
13.

5.

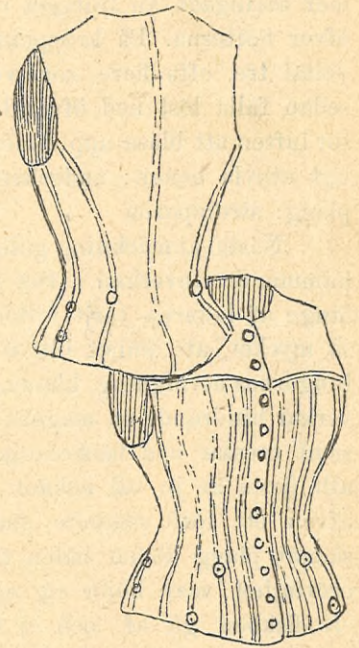
16.

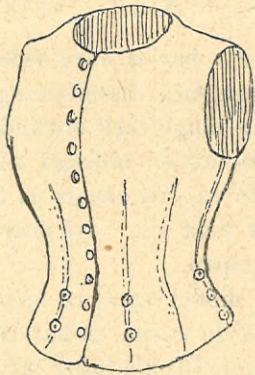
7.

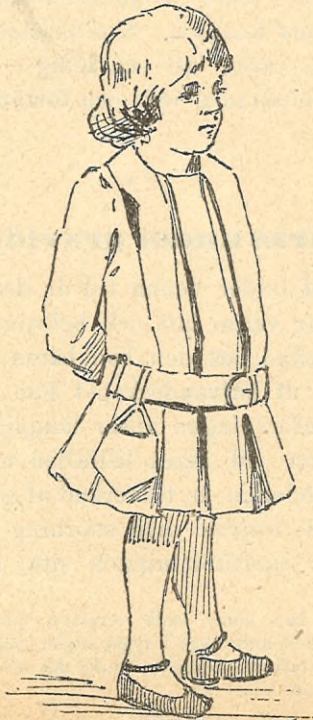
3.

4.

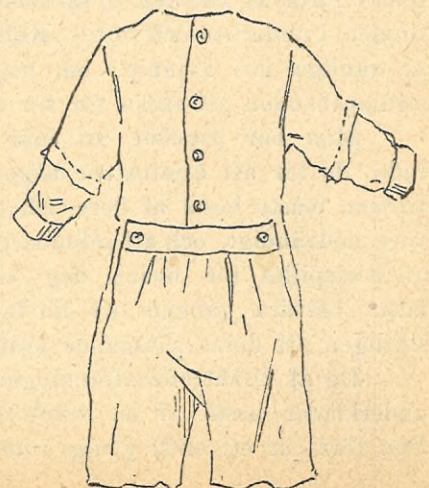
19.

20.

21.

Beskrifning till omstående modeller,

utarbetad af Fredrika-Bremer-förbundets Dräkthereformförening.

Kvinnodräkten.

Efter doktor Karolina Widerström.

För att betydelsen af de gjorda förändringarna i kvinnans underkläder må framstå tydligare, vill jag i korthet omnämna de hufvudfel man funnit hos de hittills brukliga underkläderna.

Dessa senare äro alltför ojämnt fördelade på kroppens olika partier: hals och armar beklädas ej alls af dem, och benen, visserligen till skenet mycket väl, men i själfva verket ytters dåligt. Sanningen af detta påstående inse vi lätt, om vi granska de olika plaggen. Närmast kroppen kommer för dess öfre del lentyget, urringadt i halsen och med korta eller inga ärmor. För nedre delen af kroppen utgöres det närmaste plagget af kalsongerna. Mot dem är väl icke så mycket att anmärka, om de äro slutna. Men största delen af den lägre befolkningen och äfven ett icke alltför litet antal i de högre samhällslagren begagna s. k. öppna kalsonger, d. v. s. ett plagg, som bekläder nedre delen af låren, yttre sidan af lårens öfre del samt mage och höfter, hvilka delar redan förut fått en betäckning af lentyget. Nästa lager utgöres af snörlifvet, ännu mer urringadt än lentyget och utan ärmor, men räckande ned öfver höfterna. På kroppens nedre del komma kjolarna, i medeltal tre, ofta flere, som veckrikt omge höfter och mage och sedan falla löst ned öfver benen. De lemna således fritt rum för luften att blåsa upp under dem och mer eller mindre grundligt utkyla benen; underbenen beklädas blott af ett åtsittande plagg: strumporna.

Nästa anmärkning gäller plaggens funktions- och rörelsehämmande inverkan. Det hårdt åtsittande snörlifvet har ju länge af läkarna varit utdömdt, och om detsamma har talats så mycket, att ämnet blifvit nästan trivialt. Huru det hindrar lnnornas utvidgning, klämmer hjärtat, delvis atrofierar lefvern, verkar hindrande på magens och tarmarnas peristaltiska rörelse samt pressar ned bäckenorganen och tänjer på deras band — allt detta är ju väl bekant. Mindre påaktadt däremot är, att äfven ett löst sittande snörlif gör skada, men jämväl ett sådant plagg dömer bålen till en större eller mindre grad af orörlighet: man böjer sig ej gärna djupt åt sidan, ty då kan ett fiskben gå af, och ej framåt, ty då löper man fara att knäcka planschetten. Följden blir naturligtvis svaghet och efter hand inaktivitetsatrofi af bålmskulaturen m. m.

De raka linningar, som uppbära kalsonger och kjolar och för den skull sitta hårdt om lifvet, utöfva, fast på ett mera begränsadt område, samma förderliga tryckverkan som snörlifvet. Dessutom bilda de, när de för hvarje kjol bestå af dubbelt eller tredubbelt lager af tyg, så att säga en ekvatorialzon kring midjan.

Strumpebanden, som, för att strumporna skola »sitta ordentligt uppe», vanligen dragas ganska hårdt åt, hindra den redan förut af naturen ej särdeles gynnade venösa blodströmningen i underben och fötter. Kalla fötter och åderbräck, båda så vanliga hos kvinnor, ha nog i många fall till stor del strumpebanden att tacka för sin uppkomst.

Man har påpekat, att när kläderna äro illa konstruerade, de för att åtminstone någorlunda kunna bevara kroppsvärmen måste bestå af flere och tjockare plagg, än som eljest vore nödvändigt, och att sålunda en god del muskelarbete rent af bortspilles för hvarje dag; vidare har anmärkts att kjolarna besvära gången och hindra en att ta ut stegen, samt slutligen, att deras påtagande kräfver en relativt lång tid.

De af Dräkthereformföreningen utarbetade modellerna till underkläder bestå af en *underdräkt* och en *mellandräkt*. Den förra är ett enda plagg, som bekläder hela kroppen, med

undantag af hufvud, händer och fötter, och förfärdigas antingen af ylle- eller bomullstrikå (fig. 1). Den senare utgöres af två plagg: *lifstycket* och *den delade kjolen*. Lifstycket är höghalsadt, fästes tillsammans medelst knappar och knapphål och är dessutom försedd med knappar att knäppa dels den delade kjolen, dels strumphängslena på (fig. 2). För fetare personer är det något olika konstrueradt (fig. 3 och 4). Den delade kjolen är ingenting annat än ett par mycket vida byxor.* Den är så stor, endast för att den skall ge nedre delen af figuren det omfång man är van vid, så att klädningen ej skall »se slankig ut». Den delade kjolen är af dubbelt tyg och försedd med besparingslinning, å hvilken finnas knapphål, svarande mot knappar i lifstycket, hvarpå den knäppes fast (fig. 5).

Fördelarna af de här beskrifna underkläderna äro: att de bevara värmen likformigt öfver hela kroppen, att de ej hindra någon kroppsdels funktioner eller rörlighet, att de kunna snabbt på- och aftagas samt att de äro lätta. De väga tillsammans endast 1 kg. och 3 hg., under det att de plagg af den gamla modellen, som ungefär motsvara dessa, väga 2 kg. och 4 hg., således väl dubbelt.**

* * *

Skoldräkten.

Efter doktor Karolina Widerström.

Modellerna till skolflickans underkläder äro i det närmaste lika de vuxnas. I stället för »innerdräkt» kan man dock använda skjorta, höghalsad och med långa ärmor, samt slutna kalsonger, hvilka senare fastknäppas vid lifstycket (fig. 6). Det är nämligen lättare att taga till dessa plagg så stora, att flickan kan »växa i dem».

Den delade kjolen ersättes af ett par mindre vida, fodrade byxor af samma tyg som klädningen. Strumphängslan, löpande på utsidan af låret, ha redan länge varit använda för barn. Det har emellertid observerats, att de bidraga till kobenthet, och de hafva därför ändrats så, att de gå på framsidan af låret samt i sin nedre hälft dela sig i två skänklar, gående till hvar sin sidokant af strumpan.

Då man väl får förutsätta, att modet ej skall spela en så ingripande roll för barnen som för de vuxna, så har Dräkthereformföreningen gjort ett förslag äfven till klädning för skolflickor. Den består af en veckad kjol, hvars linning fastknäppes vid underlifvet, samt en sjömanströja, hvars midjelinning knäppes på samma knappar. Skolflickans hela dräkt blir således på en gång varm, lätt och ledig — hon kan ogeneradt gymnastisera i densamma, leka och förrätta hvilka sysslor som helst (fig. 7).

* * *

Dräkt att bäras under graviditetsperioden.

I synnerhet under denna tid är det ytterst viktigt, att kvinnans dräkt är varm, lätt och bekväm. Den bör dessutom då vara så beskaffad, att den kan bäras lika väl under de senaste månaderna af hafvandeskapet som under de första.

Dräkthereformföreningen anser lämpligt, att lifstycket och den delade kjolen vid dessa tillfällen utbytas mot ett enda plagg (fig. 8). Modellen är tillverkad af grå lustrin och fodrad med flanell samt försedd med snörning i sidorna och framstyckena. Under snörinrättningen sitta breda tygklaffar, af

* Denna kjol kan göras ändå varmare, därigenom att knappar och knapphål eller dragband anbringas i tyget under plissén.

** Enligt en lärarinnas uppgift händer det, att ensamt kjolarna hos halfvuxna flickor väga ända till 4 kg.

I vår tid är det England och Amerika, som gå i spetsen för reformerna af kvinnodräkten. I dessa länder hafva under de senaste årtiondena en mängd personer — särskildt kvinliga läkare äfvensom konstnärinnor — med framgång arbetat i detta syfte. Den rörelse, som därifrån utgått, skiljer sig i väsentlig mån från föregående sådana, nämligen därigenom att *den hygieniska synpunkten gjorts till hufvudsak*. Till följd däraf är det nu förnämligast underkläderna reformerandet afser, hvaremot i äldre tider förändringarna hufvudsakligen gällde öfverdräkten.

Äfven i Sverige ha upprepade gånger af läkare och andra skarpa anmärkningar riktats mot kvinnornas underkläder, särskildt snörlifvet. Under en diskussion i Läkarsällskapet den 19 april 1887 omnämndes af professor Sandahl, att redan 1836 i det då utkommande »Lördagsmagazinet» står att läsa en illustrerad uppsats om snörlifvets skadlighet. I början af 1860-talet lät professor friherre *G. von Düben*, som då var lärare i fysiologi och helsolära vid Högre lärarinne-seminarium i Stockholm, rita en »snörlifvplansch», hvilka ännu alltjämt därstädes nyttjas som åskådningsmateriel och jämväl någon gång visats för en större publik. Denna förträffliga plansch åskådliggör på ett utmärkt sätt snörlifvets förderbringande verkningar på den kvinliga organismen.

Enligt sakens natur kunde några verkliga förbättringar i kvinnornas sätt att kläda sig dock ej genomdrivas, så länge man endast dömde ut det gamla, men ej hade något *bestämt nytt* att sätta i stället. Detta senare hade emellertid åstadkommit i England och Amerika. Om hvad där utträttats finga vi i vårt land kännedom genom en år 1885 på svenska öfversatt bok, »Reformdräkten». Kort därpå hölls i Stockholm af professor Wallis ett föredrag i ämnet. Därigenom ökades ytterligare intresset för den viktiga frågan, och i april månad 1886 bildades *Dräktreformföreningen*, »med syfte att omsätta de nya idéerna i svensk jordmån och lämpa dem efter våra speciella önsknings och behof.»

Medlemmarna i Dräktreformföreningen *förbinda sig icke att antaga någon viss vare sig öfver- eller underdräkt, utan endast att kläda sig enligt hygienens fordringar*. Hvad särskildt klädningar beträffar, har föreningen, frånräknadt en dräkt att bäras under graviditetsperioden, icke ens låtit utarbete några modeller till sådana för vuxna kvinnor. Denna del af beklädnaden kommer ju alltid att mer eller mindre rätta sig efter det gängse modet och är i hygieniskt hänseende af jämförelsevis ringare betydelse. Med den s. k. »reformdräkten», en klädning i fornnordisk stil, har Dräktreformföreningen intet att skaffa. Detta torde behöfva särskildt påpekas, då, antagligen i följd af namnförvexling, hos allmänheten den föreställningen tyckes ha inrotat sig, att nämnda förenings enda syftemål är att söka sprida ifrågavarande dräkt. Den finnes, som sagdt, ej ens bland dess modeller. Dräktreformföreningens syfte är att verka för antagandet af sådana kläder, hvilka »bevara värmen likformigt öfver hela kroppen, ej hindra någon kroppsdels funktioner eller rörlighet, kunna snabbt på- och aftagas samt äro lätta» och med dessa egenskaper förena dem af pyrdligt utseende och prisbillighet.

Med iakttagande af dessa principer har Dräktreformföreningen, under de fem år den egt bestånd, utarbetat modeller till underkläder för vuxna kvinnor, till späda barns beklädnad, till kläder för barn om 1-3 år, till en

Sonja Kowalewski.

Budskapet om ett plötsligt och smärtsamt dödsfall ha vi i dag att bringa våra läsarinor; deltagandet torde bli så mycket mer allmänt och vidsträckt, som det denna gång gäller en kvinna, hvilken genom sitt snille framstod till ett smycke för sitt kön, och hvilken länge, ehuru till börden en främling, tillhört vårt land och från hufvudstadens högskola öfver hela den vetenskapliga världen bredt aktningen för svensk forskning.

Idun har visserligen en gång förut under den första tiden af sin tillvaro, meddelat sina läsarinor Sonja Kowalewskis bild. Men då vi nu satts i tillfälle att återgifva det allra senaste af henne tagna porträtt, ha vi känt oss vissa om våra läsarinors gillaude, så mycket mer som dessas krets sedan den gånge mångfaldigt vidgats.

Då professor Sonja Kowalewski, efter att ha tillbringat sina julferier i södern, i medlet af förra veckan återkom till hufvudstaden för att återupptaga sina föreläsningar, hade hon måst utstå en svår resas strapatser och särskildt vid passerandet af Bälten ådragit sig den förkylning, som nu ändat hennes lif. Med sin vanliga energi bjöd hon dock sjukdomen i det längsta spetsen; de första föreläsningarna höllos på torsdag och fredag. På lördagen måste hon dock intaga sängen, och ehuru såväl läkarne som hennes närmaste vänner ännu in i det sista ansågo sig ha

skoldräkt för flickor, till en dräkt att bäras under graviditetsperioden samt till lämplig beklädnad för kroppsarbetande kvinnor. Dessutom ha, med anledning af en af trädgårdsmästaren Abelin i Idun förut omnämnd, för unga kvinnor inrättad kurs i trädgårdsskötsel, anvisningar lemnats på för kvinnor lämplig beklädnad vid detta slags arbete.

För att få hygieniska modeller till fruntimmerskodon utsatte föreningens styrelse i maj 1886 ett täflingspris af 75 kronor. I denna täflan deltog åtta skomakare i hufvudstaden och en i landsorten. I enlighet med det af prisdomarne, professorerna *Heyman* och *Wallis* samt fru *Julia Jolin*, afgifna utlåtandet fördelades priset lika mellan tre af de täflande, hvilkas insända modeller närmast och i ungefär lika hög grad motsvarade de uppställda fordringarna.

Den 19 april 1887 förevisades i Svenska läkaresällskapet af doktor *Karolina Widerström* de då utarbetade förslagen till underkläder för kvinnor och till en skoldräkt för flickor.

skäl till bästa hopp, skulle hon aldrig lefvande lemna den. Vid fyratiden på tisdagens morgon släcktes hennes lif.

Sonja Kowalewski föddes i december 1853 i Moskva af en förnäm magnatsläkt. Hennes fader var general och chef för det ryska artilleriet, och hennes moder dotterdotter till den celebre astronomen Schubert. Redan i sin första barndom visade hon en förunderlig vetgirighet och tidigt utveckladt förstånd, ehuru hennes bokliga håg ej synnerligen tillfredsställde föräldrarne, som ansågo den okvinlig. Sedan hon lemnat långt bakom sig en medtäflande gosse-studiekamrat, erhöi hon dock sin slutliga frihet att egna sig åt vetenskapen.

Sin första lärda undervisning erhöi hon i Petersburg. Därifrån begaf hon sig 1869 till universitetet i Heidelberg, sedan hon vid femton års ålder gift sig med den nästan lika unge och inom sitt fack likaledes framstående paleontologen Kowalewski. Fortsatte 1871—74 i Berlin sin utbildning under världens störste nu lefvande matematiker Weierstrass och blef sistnämnda år, tjuguet år gammal, filosofie doktor vid ett annat matematiskt högskola, Göttingen.

Våren 1884 efter sin makes hastiga frånfälle kallades fru Kowalewski till Stockholm att hålla enskilda föreläsningar i matematik. Prof. Mittag-Leffler anskaffade medel till en professur i högre matematisk analys, och i juni samma år fästes hon vid det unga universitetet, hvars vetenskapliga verksamhet hon så högt hedrat.

Särskildt torde hos de flesta vara i godt minne den ovanliga utmärkelse, fru Kowalewski rönte, då vid Franska vetenskapsakademien högtidssammankomst den 27 december 1889 ett af henne författadt vetenskapligt arbete under det amplaste erkännande belönades med det inom vetenskapliga kretsar så synnerligen högt skattade Badinska priset.

Äfven åt skönlitteraturen egnade sig den rikt begåfvade kvinnan med mindre vanlig framgång. Hennes för något öfver ett år sedan på svenska utkomna skildringar, »Ur ryska lifvet», väckte stort och berättigadt uppsende inom vida kretsar, och lär dessutom hennes kvalitetskap gömma fullt avslutade skönliterära arbeten.

Flere läkare yttrade sig med stort erkännande om föreningens syfte och det sätt, hvarpå den löst dessa sina första uppgifter. Doktor *A. Levertin* erinrade om »det rätt betydande antalet af myiter» (= muskelinflammationer) »i halsens och nackens muskler hos fruntimmer och trodde en orsak till dessa vara att söka i den vanliga kvinnodräkten, som lemnade dessa delar otillräckligt betäckta.» Det bör här tilläggas, det läkarne konstaterat, att de nämnda muskelinflammationerna oftast förorsaka svår hufvudvärk.

Till Dräktreformföreningen ha frikostiga penningbidrag skänkts af *hennes majestät drottningen*, fruarna *Ekman*, *Lind af Hageby* och *Retzius* samt professor *Wallis* m. fl. Stiftelsen *Lars Hiertas minne* och *Patriotiska sällskapet* hafva tilldelat föreningen respektive 500 och 200 kronor.

I maj månad 1890 ingick Dräktreformföreningen som sektion i *Fredrika-Bremer-förbundet*.

Flerstädes i landsorten ha utställningar af

föreningens modeller varit anordnade. I den mån tillgångar och lokala förhållanden det medgifva, komma i den närmaste framtiden flere dylika expositioner till stånd. Emellertid uppmana vi nu alla Iduns läsarinor och särskildt mödrarna att taga noggrann kännedom om den detta nummer af Idun medföljande illustrerade beskrifningen.

Gurli L.—r.

Modetidningens kolorerade planscher

hafva rönt en så liflig efterfrågan, att januariplanschen redan är alldeles utgången och ej vidare står att erhålla.

Ett bal-intermezzo.

Af A. Noél.

Personer:

KLARA TORBERG.

VILHELM VON BERAN.

(Slut fr. föreg. n:r.)

Klara: Ni skulle ju bara kunna ge mig ett hopkittadt hjärta för mitt splittrerna. Medger ni, att jag skulle förlora på ett slikt byte?

Vilhelm: Jag trodde inte, att också ni kunde räkna så väl — som...

Klara: Som Melanie, ville ni säga! Melanie räkna! Det skulle Alfred höra! Han beklagar sig inte så mycket öfver någonting, som öfver att hon inte kan räkna.

Vilhelm: Och dock var hennes äktenskap ett räknexempel — ett lyckadt...

Klara: Är ni riktigt säker på, att ni inte missräknar er därvid? Ni förebrår alltid min syster, att hon bedrog er, den gången, men Alfred är nog oartigt att påstå, att Melanie gynnade er, genom att hon tog honom.

Vilhelm: Herr von Lohman har ett skämtsamt lynne; jag lyckönskar honom därtill, ty han behöfver det. För öfrigt är jag fullkomligt af hans mening. I detta fall var afgjordt den tillbakasette den gynnade.

Klara: Så talar ett zinkadt hjärta! Det krossade hade nog haft annat att förkunna!

Vilhelm: Men jag har verkligen aldrig älskat er syster Melanie!

Klara: Så! Det var en nyhet!

Vilhelm: Nej, jag har inte älskat henne!

Klara: Men hvem då?

Vilhelm: Ett ideal, som bar hennes drag, hade guldblondt hår som hon, en förtjusande växt som hon, vackra små kattögon och ett bedårande leende. Men det var också allt, som den Melanie, hvilken de andra kände, och den, som jag trodde mig känna, hade gemensamt med hvarandra. Jag älskade ett väsen, som jag själf hade skapat mig, icke den verkliga Melanie. Hur skulle jag ha kunnat älska henne! Jag kände ju henne inte ens!

Klara: Om det är så ni menar, herr von Beran, så tror jag, att man egentligen aldrig älskar den person, man tror sig älska, utan alltid, som ni säger, ett väsen, som man själf skapat sig, ett väsen, som blott bär hennes drag, hennes yttre former. Kärleken är kanhända inte blind, men den bär glasögon, eller den är själf rätt och slätt ett par rosafärgade glasögon. Om man kände oss, sådana vi äro, då älskade man oss inte. Mälaren och kärleken — båda måste de idealisera oss.

Vilhelm: Nej, det finns också varelser, som man inte behöfver idealisera för att kunna måla eller älska dem, sådana som man håller kärare, ju bättre man känner dem. Till dessa hör... Hvarför lyssnar ni så där inåt salen?

Klara: Hör ni, hur pukorna dundra? Dansen är strax slut.

Vilhelm: Ja, jag är en dumbom. Ni har rätt!

Klara: Hvad?

Vilhelm: Dansen är slut, och svalklystna par skola tränga in på vårt område. Där är redan ett...

Klara: Och vi tränga oss helt enkelt ut...

Vilhelm: Nej, inte än, jag ber er, inte än! Hvad har ni nu i danssalen att göra?

Klara: Mamma skall sakna mig.

Vilhelm: Hon låter väl ändå inte trumma från läktaren efter er.

Klara: Hvem vet!

Vilhelm: Då spelar jag den oärlige upphittaren. Jag behåller...

Klara: Tyst! De svalkökande där borta bli allt flere. Den brunetta där är mycket vacker!

Vilhelm: Hvad säger ni! En pingstros! Min smak...

Klara (hastigt): Den känner jag!

Vilhelm: Ännu inte alldeles! Fatal! Det drar långt om, innan dessa blossande kinder hinna afkylas.

Klara: Men vi ha redan svalkat oss nog!

Vilhelm: Svalkat? Inte jag!

Klara: Ja, ni hettar upp er mer och mer, då ni talar om Melanie. Ni hyser ännu agg till henne!

Vilhelm: Nej nej — tvärtom! Jag skulle gärna vilja skänka henne en tacksamhetsadress i samhetsportfölj, därför att hon inte tog mig. Om man gifter sig af kärlek för att efteråt finna, att man tagit fel på person, det måtte vara en skön upptäckt! Det är precis, som om man trodde sig ha köpt ett etui med briljanter och efter hemkomsten uppdagar, att kiselstenar ligga bäddade på den blåa atlasen. Och här i mitt fall: om Melanie blifvit min hustru, skulle jag inte blott med bestörtning ha insett, att hon inte var den, jag tagit henne för, jag skulle till på köpet nödgats känna, att jag gift mig »på sidan».

Klara: Gift sig på sidan? Så lustigt!

Vilhelm: Inte så särdeles! För den, som det träffar! Om jag hade upptäckt, att alla egenskaper, som jag trodde mig älska hos Melanie, voro att finna, inte hos henne, men dock bra nära på sidan! Om jag en dag kommit till den vissheten, att jag inte älskade min hustru, utan min — svägerska! Ty, ni vet det, jag älskar er!

Klara: Och det säger man så mellan en polka och en fransäs? Jag fäster er uppmärksamhet på, att inte mindre än fem par luftsnappare finnas närvarande här i vinterträdgården.

Vilhelm: De kunna inte höra mig. De ingjuta blott mod hos mig, ty så länge vi voro ensamma, vågade jag inte bränna mina skepp. Brändt barn o. s. v. Om ni vore en vanlig ung flicka, skulle jag inte heller nu ha vågat...

Klara: Med all tack för er komplimang om min ovanlighet, tillåter jag mig emellertid fråga: hvarför? Jag finner ej, jag är så imponerande.

Vilhelm: Unga damer pläga hysa en viss fördom mot de äldre systrarnas garderob. En af mina vänner fick sig blott af den anledningen en korg från sin tillbedda, att han tidigare haft olyckan göra sin kur för en af hennes äldre systrar. Denna unga dam hade en mycket sparsam mor...

Klara: Aj, aj!

Vilhelm: Rätt så: aj, aj! Min vän fick böta för det! Ty fröken Jenny förklarade, att det var alldeles nog, att hon en gång fått öfvertaga en af Elviras toaletter; men en af henne aflagd friare? Aldrig! Hvad mig beträffar, hade jag alldeles inte tagit edra skarpa ögon och edert ur fröken Ullas romaner så tidigt inhemtade förstånd med i räkningen, men jag vet, att fruntimren föra noggrann räkning öfver sina döda, och tviflade inte ett ögonblick på, att fru Melanie vid hvarje meningsutbyte med herr von Lohman föreläste namnlistan öfver dem, som hon för honom offrat...

Klara: Ej att förgäta, att inte heller ni gjort någon hemlighet af edra känslor för Melanie. Ser ni, det skulle finnas godt om goda väninnor, vilka i stället för en lyckönskan helt harmlöst sagt åt den där fröken Jenny: »Så, du gifter dig med Elviras forne beundrare! Generar det dig inte?»

Vilhelm (oroligt vridande sig fram och åter): Hmm!

Klara: Icke dess mindre tycker jag, att fröken Jenny gjorde orätt i att afvisa sin vän...

Vilhelm: Ah!

Klara: Om hon blott gjorde det af detta skäl. Denna slags stolthet har jag inte lärt mig begripa. Men fröken Jenny kan nog äfven ha haft andra grunder...

Vilhelm: Tror ni det? Skälet är för öfrigt en bisak. En korg är och förblir en korg!

Klara: I alla fall är det märkvärdigt, att hvad man ville betrakta som ett undantagsfall förekommer så allmänt, att det tar sin egen rubrik i anspråk inom hjärtestatistiken. Det låter mycket väl uttrycka sig i procent, hur ofta man går och förälskar sig i system till sin första flamma.

Vilhelm: Därmed må vara, hur det vill, men mitt fall är något alldeles särskildt. Statistiken har med det ingenting att göra. Jag älskar er, inte emedan, utan *ehuru* ni är Melanies syster.

Klara: Det har jag mycket svårt att tro.

Vilhelm: Försök det ändå! Det är aldrig för mödosamt att höja sig upp till sanningen.

Klara: Nå, utan tvifvel är det angenämare att tillhöra undantagen än de gamla, alldagliga fallen under en bestämd rubrik. Och det är naturligtvis också mera smickrande att älskas, därför att man är *sig själf*, än emedan man halft om halft är en annan. Men ändå! Om ni älskar mig, som ni säger, är det inte därför, att ni finner mig likna er ungdomskärlek?

Vilhelm: Nej! Denna likhet, om den finnes, kan jag inte se. Ni har aldrig för mig varit Melanies syster, utan ett väsen för sig. Jag älskar hos er allt, hvori ni skiljer er från henne, och det, hvori ni liknar henne, det är de små fel, som jag måste tillgifva er.

Klara: Tillgifver ni dem verkligen också?

Vilhelm: Jag bemödar mig! Till dessa fel räknar jag så t. ex. ert vackra, blonda hår.

Klara: Och kattögonen?

Vilhelm: Kattögon? Ni?

Klara: Ja! Lägg af glasögonen! Jag har kattögon!

Vilhelm: Vill ni prompt ha det, så — låt gå! Ingen skall blott kunna påstå, att det är Melanies ögon. Formen, färgen, gärna för mig! Men ögonen äro dock själens spegel, och fru von Lohmans afspegla ingenting. Af ett mycket enkelt skäl: ingen sitter där bakom.

Klara: Tyst! Är det vackert att tala så om min syster? För öfrigt börjar strax fransäsen. Paren därborta försvinna undan för undan.

Vilhelm: Lycka till!

Klara: Vi måste ändå vända åter till salen. Helt säkert söker min kavaljer mig.

Vilhelm: Hvilken är det?

Klara: Baron Sterner.

Vilhelm: Åh, han! Han är alldeles för bekväm att ta illa vid sig, om han inte finner er.

Klara: Men han skall finna mig.

Vilhelm: Nej! Han kommer nog hit i dörren till vinterträdgården; tack vare den exotiska vegetationen undgå vi hans blickar, då skall han rycka på axlarna... Vill ni slå vad?

Klara: Hvarför det? Jag skall underlätta hans bemödanden. Musiken börjar redan! Så låt mig då gå! Och mamma se'n!

Vilhelm: Mammorna få lof att finna sig i att förlora sina döttrar på balerna. Tst! (Hviskande:) Jag ser redan baronen genom palmbladens galler. Han kastar en flyktig blick hitin, han ser oss inte. Han rycker på axlarna, han försvinner! (Högt:) Sade jag inte det? Sterner är filosof, fröken Klara. Och så är han inte förälskad i er. Annars skulle han nog ha funnit er!

Klara: Men han dansar bra! Ni har beröfvat mig min kavaljer!

Vilhelm: Lyckligtvis kan jag erbjuda er en annan.

Klara: Må så ske! Vi gå alltså!

Vilhelm: Ett ögonblick! Ni har ännu inte svarat mig på min fråga.

Klara: Har ni frågat mig om någonting?

Vilhelm: Bara en småsak! Om ni vill heta fru von Beran?

Klara: Är det inte nog, att jag ännu inte sagt nej?

Vilhelm: Nog är det inte, men redan ganska mycket!

Klara: Så nöj er med det!

Vilhelm (hastigt): Nej!

Klara: Herr von Beran, jag har aldrig behöft öfvertaga min systers aflagda garderob, följaktligen har jag ingen ingrodd aversion mot friare...

Vilhelm: Som hon lagt af.

Klara: Ja, jag menar, att min familj nog räknadt är skyldig er ett skadestånd.

Vilhelm: Ni vill alltså?

Klara: Jag vill dansa fransäsen med er. Kom nu!

Vilhelm: Strax! (Han kysser henne.)

Klara: Min herre! Hvad är det?

Vilhelm: Ett litet förskott på skadeståndet — ingenting annat! Försättning följer! (Han lägger sin arm om hennes lif, och de dansa ut i salen.)

(Ridån faller.)

Ännu är det ej för sent att söka förmå edra väninnor, som ej hålla Idun, att prenumerera på densamma för året. Alla numren från början stå ännu att få.

Liten efterskörd

från svenska skaldinnors blomparter.

För Idun af *Birger Schöldström*.

I.

Ett nyupptäckt poem af fru Lenngren.

Kungl. bibliotekets tidningssamling ligger en liten i enkelt gult pappband omsluten oktavvolym, ett af våra mera framstående literaturhistorici hittills — för så vidt jag vet — obeaktadt litet bidrag till den vittra och politiska rörelsen i vårt land under början af Gustaf III:s regering. Det är den ytterst sällsynta *Upsala Stads Weko-Tidning för år 1774*, tryckt hos dels Edman i Upsala, dels Salvius i Stockholm och endast utkommen det nämnda året.

Utgifvaren var en i Upsala bosatt *Andreas J. Sylvenius*, hvilken i samtida handlingar kallas än »commissionsbokhandlare», än »boktryckaregesäll» — för öfrigt en okänd storhet. Till medarbetare i sin kortvariga publikation tycks han lyckats samla kring sig ej få af Upsalas dåvarande unga literära förmågor, af hvilka dock de flestas signatur af nutiden ej kunna tolkas. En och annan har fullt utsatt sitt namn, t. ex. den unge fil. magistern *Johannes Magnus Malmstedt* (Anna Marias broder och som lemnat bidrag på både prosa och vers) och den då 19-åriga studenten *Wilhelm von Rosenheim*, den blifvande diplomaten samt författaren till sorgespelelsen »Frode» och »Drottning Öda» m. m.

Bland Upsala-medarbetarne var äfven en äldre man, den på sin tid mycket bekante *Mathias Kewenter*, väl den ende källarmästare, hvilken — i vårt land, åtminstone — tillika innehaft värdigheten af filosofie magister. De främsta Stockholmsmedarbetarne tyckas varit: för den politiska afdelningen: den väldige folktribunen assessor *Höppener*, hvilken särskildt här lyfte sin lejonram till skydd för den af Gustaf III nyss besvurna, men dock redan af samme konung hotade tryckfriheten; för den poetiska: comodie-acteuven (vid Humlegårdsteatern) och rimsmidaren (för öfrigt ingalunda oäfvnen som sådan) *Adolph Friedrich Neuman*. Men Sylvenii förnämsta medarbetare befinnes dock vara den då 19-åriga skaldinna, med hvars fullt utsatta namn: *Anna Maria Malmstedt* signerats den i ofvan nämnda tidning allra först meddelade »Klagan vid mademoiselle Anna Marja Bobergs graf den 3 juli 1774», hvilken därefter samma år aftrycktes i Göteborgsbladet »Ehvad nytt?» och sedan, i vår tid, ytterligare återgifvits i Karl Warburgs stora monografi öfver fru Lenngren. Men i »Weko-Tidningen» finnes ock ett annat poetiskt bidrag, där signeradt: *Upplämning*, men som af den första egaren till det nu i Kungl. biblioteket befintliga exemplaret — kammereraren vid Kungl. Musikaliska Akademiens lotterier Contour Johan Ahlgren Carlsson — medels en tydlig anteckning: *A. M. M.*: angifvits vara fluten ur Anna Maria Malmstedts penna. Poemet tycks vara värdt att framdragas ur glömskans dam. Det följer här nedan:

När solen sina strålar gömmer,
Och Afton-svalkan luften rör.
När dagg åt blomman Nectar tömmer,
Och foglars sång jag mer ej hör,
När själf naturen hvila smakar,
Af undran rörd jag muntert vakar
Och tanken vida omlopp tar;
Jag ser, hur allt en Allmagt visar,
Hur allt en evig godhet prisar,
Hvars fullhet ingen ända har.

Det fåfängt är vårt sinne fräta,
Med det som livets plåga gör.
Hur kan vår svaghet ödet mäta,
Då det en högre magt tillhör?
Fast moln den klara Himlen höljer,
Fast blix och dån på molnet följer,
Vårt hopp ej svigtar för dess knall.
Oss nattens mörker ej förskräcker,
När Morgon-Solen oss uppväcker,
Hvars klarhet evigt vara skall.

För öfrigt har i samma tidning två numera obekanta poeter, förmodligen tillhörande den studerande ungdomen, alltid entusiastisk, strängt sina lyror till den unga sångmöns ära. Den ene kallar sig *J. P. W.* och ställer till »den vittra demoiselle Malmstedt» denna uppmaning:

Du, som sjungit om Din vän;
Om des bortgång til de Döda;
Om Din Sorg och om vår möda,
Sjung! ack sjung då mera än.

Sjung om Dygden i sin glans,
Sjung om fåring och om löjen,
Sjung om oskuld och des nöjen,
Sjung om allt, hvad vackert fanns.

Gå vår Svenska Saphos stråt;
Gå. — Min önskan blifve denna:
Att, Ditt hjerta och Din penna
Må beständigt följas åt!!!

Ditt snille och Din Dygd de börja mycket båda;
Ty Witterhet och smak uti Ditt hjerta råda.
Du redan vackra steg till Wishestemplet går,
Din täcka bild en gång där säkert skådas får.

Den andra poeten kallar sig *J. N. Z. S.* och kväder:

Ditt hjerta blott är bögt, at rena känslor värda,
Ditt Snille ifrar sig, at Wishets frukter skörda;
Min önskans Föremål en lycklig framgång ser,
Ty åt Minerva Du din täcka ungdom ger.
Ack Himmel! Hvad för frögd, at Wishet endast

Och hvarje dag och stund uppå dess odling yrka.
En dag blir en Minut, för en så tankrik Sjal,
Som uti dygd och Wett har satt sitt högsta väl.
I Dig man än skal se en Witter Svensk Herdinna,
Hvars Snille cwigt lof skal uti Norden finna.
Med Snillets qwicka Eld Du skal til Aran gå
Och vid Fru Nordenflygt et värdigt ställe få.

Dessa båda små cantilenor äro måhända de första, tryckta åtminstone, poetiska hyllningarna åt henne, hvilken ej blott hann upp till Hedvig Nordenflychts sida, utan skall, så länge svenskt språk finnes och svenskt skaldskap älskas, vara — såsom vår tids mästarengångare säger — *en diktens stjärna utan nedergång*.

Smånotiser från kvinnovärlden.

Kvintliga trädgårdselever. Fredrika Bremer-förbundets utlofvade understöd åt kvinnliga trädgårdselever hafva tilldelats fröken Ellen Bellfrage från Stockholm och fröken Ida Damm från Norrköping, hvarjämte den senare erhållit det af en förbundsmedlem utlofvade stipendiet på 200 kr. Det andra till förbundet öfverlemnade stipendiet på 100 kr. är tillsvidare reserveradt.

Fredrika Bremer-förbundets samtliga stipendiefonder, hvilka bildande började år 1888, uppgå nu till 69,000 kr., hvaraf 38,000 kr. tillhöra allmänna stipendiefonden och 31,000 kr. donationsfonderna.

Vid Nya Iduns samkväm den 7 dennes skildrade fröken E. Fries några drag ur den svenska kvinnans affärsverksamhet på 1600-talet. Ett par pianonummer utfördes af fröken S. Carlheim-Gyllensköld.

Följande tafvor voro för aftonen utställda: porträtt i olja: fru Cervin, af Elisabeth Keyser; porträtt i pastell: fröken Goldkuhl, af Ingeborg Westfelt; genre i olja af Clara Löfgren, dito af Anna

Cramér, interiör och stilleben, akvarell af Anna Billing.

En kokkonstutställning öppnades den 5 dennes i Berlin. Utställningen står under »beskydd» af prinsessan Friedrich Carl och besöktes redan den första dagen af en ofantlig mängd människor, i synnerhet damer. Bland den mängd af all jordens frestande läckerheter, som här exponeras, förekomma ej så få kuriosor. Så hade värdshusvärderna å rådhuset i Berlin exponerat en af ett stekt köttstycke förfärdigad Loreleyklippa, å hvars öfre plåtå en förtjusande, verkliga sockersöt Loreley tronade. Kejsarens sockerbagare, hr Jaedicke, hade utställt en större pyramid-uppsats af socker. I den jättelika sockeln förvaras en »bröllops-tårta», som håller sig färsk i 15 år. Bland kött-rätterna tronade midt bland de talrika kokta och stekta digrisarna, fasanerna, hönsen och fisken en minutiös afbildning af citadellet med Juliuistornet i Spandau.

Fröken Olivia Nordqvist, innehafvarinnan af »Allmänna tidningskontoret» härstädes, hvars porträtt vi meddelade i förra numret, räknar som sin födelseort Venersborg och ej Falun, som af missförstånd uppgafs.

Teater och musik.

Kungl. operan har nu åter fått upp Verdis »Otello», hvilken opera som bekant första gången uppfördes härstädes den 27 sislidne maj och under nämnda säsong endast hann upplefva åtta föreställningar. Detta var emellertid tillräckligt för att hos den musikälskande allmänheten väcka det djupaste intresse för operan. Att detta intresse äfven nu skall visa sig lifligt, taga vi för gifvet. Rollbesättningen är den samma som förra året med undantag af att Desdemonas parti, som då utfördes af fröken Oselio, nu återgifves af fröken Moritz. Vi hinna ej nämna något vidare om den intressanta reprisen förr än i nästa nummer.

Under inöfning äro Spohrs »Jessonda» och Aubers »Svarta Dominon».

Å femte symfonikonserterna i morgon lördag uppföres Beethovens symfoni n:r 8 (f-dur), två melodier för stråkorkester af Grieg, sorgmarschen ur Wagners »Götterdämmerung» samt Brahms' symfoni n:r 4 (e-moll.)

K. Dramatiska teaterns nästan nya program blir »Pater noster», dram på vers i 1 akt af François Coppé, öfversatt af Ernst Lundquist, samt »Margot», komedi i 7 akter af Henri Meilhac, öfversättning från franskan. Det nya programmet torde komma att gifvas redan på måndag.

Filharmoniska symfoniorkestern gaf sisl. måndag i Musikaliska akademien sin femte konsert (andra abonnementskonserten) inför i det närmaste alldeles fylld salong. Det rikhaltiga programmet inleddes med Griegs genialiska orkesterversuiter ur musiken till »Peer Gynt», hvilken väckte så stormande bifall, att ej mindre än tre af de fyra satserna måste omtagas. Ett förnyadt utförande af denna suite å en följande konsert skulle säkerligen heltas med tillfredsställelse af mången. En intressant nyhet på programmet var »I skymningen», för stråkorkester af Andreas Hallén. Konserten utfylldes med ett stort antal tyska romanser af Schumann, Schubert, Haydn, Mozart m. fl. förträffligt föredragna af hr och fru Hildaeh från Dresden (baryton och mezzopran.) Ackompanjementet härtill utfördes synnerligen delikat af fröken E. Dorph. Konserten afslöts med Södermans praktfulla uvertyr till »Orleanska jungfrun», hvilken i likhet med öfriga orkesternummer erhölet ett synnerligen värdadt och förtjänstfullt utförande. Sällskapets dirigent hr Andreas Hallén framkallades upprepade gånger.

En större konstnärskarneval anordnas i likhet med föregående år i Berns salonger lördagen den 28 dennes till förmån för Dramatiska och musikiska artisternas pensionskassa. Anordningarna, som alltid bruka vara synnerligen praktiga och förtjänstfulla, lära i det huseendet i år ej komma att stå efter föregående års tillställningar, snarare tvärtom. Det hela ledes äfven i år af hr *Ossian Hamrin*, hvilket är en borgen för, att karnevalen skall bli lyckad. Biljettförsäljningen tager sin början i Abr. Lundqvists musikhandel i morgon lördag. Biljettantalet blir mindre i år än i fjor, hvadan spekulanter torde böra skynda sig.

Fågel Fenix.

Berättelse för Idun

af

Mathilda Lönnberg.

Belönad med hedersamt omnämmande vid
Iduns stora pristäfling

(Forts.)

Jeru Lohman och Julia stego ombord för att kasta ännu en blick på det fartyg, som skulle vara såsom ett hem för den enas man och den andras bröder. Allting var nytt och föreföll alls icke otrefligt, äfven kojerna voro rymliga. William skulle bo i Gunnars koj och slippa att vara tillsammans med besättningen om nätterna. Det var en tillfredsställelse för Julia, som fruktade, att de råa sjömännen skulle behandla gossen illa.

Kapten Lohman kom nu och sade, att de måste återvända, så vida de ej ville stanna, där de voro, under hela resan. Och doktorn steg ned i båten, hjälpte ned fru Lohman först, sedan Julia. Hvem kan förtänka honom, om han höll hennes hand i sin längre, än som strängt taget var nödvändigt, och tryckte den varmt. Och Julia kände, i trots af den svala hafsbrisen, en behaglig värme vid denna handtryckning. Den tycktes säga henne, att hon egde en vän kvar, om äfven hennes bröder voro borta.

Det är ett egendomligt skådespel att se ett fartyg sätta till segel. Det ser i början så dött och liflost ut, där det ligger vaggande i dyningen, stort och klumpigt och orörligt. Det är som när man betraktar en puppa i samma ögonblick den brister och fjärilen kryper fram. Vingarna växa ut, det går en skälfvande dallring igenom dem. Och så i ett nu äro de utvecklade, glad och fri sväfvat fjäril ut i rymden och försvinner för blicken. Med en seglare ser det nästan likaså ut. Seglen skjuta fram med fart, det ena före och det andra efter, vinden spänner dem, det går en dallring genom det mörka massiva skrofvat, det får liksom lif och i ett nu dansar fartyget fram öfver vågorna, lätt som en fjäril öfver det glittrande, gröna, hvitkummande hafvet.

Roddarne hvilade på årona, medan detta skådespel visade sig för Julias ögon. Hon hade nog sett det många gånger förut, men med vida olika känslor. Förr, då hon såg sin faders fartyg segla bort, betraktade hon dem nästan med likgiltighet, såsom när en fågel lemnade sitt näste och flög bort. Men nu var det en jättefågel, som flög bort med det käraste hon egde. Det föreföll henne åtminstone så i detta ögonblick.

Gunnar stod i bakstammen af fartyget och såg emot land. Där låg hans födelsestad med sina gråa tak och sin höga tornspira. Där vaggade den lilla båten med Julia och fru Lohman. Den blef allt mindre och mindre, nu syntes den ej mer. Så försvann staden, blott tornspiran stack ännu fram, likt ett finger pekande mot himlen. Så låg landet nere vid himlabrynet som ett moln, äfven det sjönk ned under synkretsen. Himmel och haf famnade blott hvarandra, båda lika blå, lika oändliga. Men där borta på det land, från hvilket han allt mer och mer aflägsnade sig, hade han lemnat allt hvad han älskade högst på jorden. Hade han i detta ögonblick haft vingar, säkerligen hade han då vänt om till det fattiga hemmet, där modern grät öfver honom och systarna sörjde. O, huru vansinnigt att resa bort så här och lemna fosterland och mor och syskon, vänner och kamrater — resa bort för att söka lyckan. Kanhända reste han i stället bort från denna nyckfulla gudinna, som uppsöker dem, hvilka ej eftersträfvat henne, men undflyr dem, af hvilka hon ifrigast åtrås. O, att han aldrig farit!

Ur dessa sorgsna betraktelser stördes Gunnar af kaptenen.

»Se så, min gosse», sade han och klappade honom vänligt på axeln; »nu gäller det att se, framåt och inte tillbaka, annars får du blicken skum af tårar, och det gäller att se klart.»

Och Gunnar försökte att se framåt, men under hela resan vände sig hans tankar, liksom hans blickar, ständigt tillbaka. Man har också tid till betraktelser ombord på ett segelfartyg, när man är med blott som passagerare. William hade det i så fall bättre, att han hade sina vissa sysslor ombord, och öfver hufvud taget höll han sig vid godt mod och såg framåt. Men äfven honom hände det understunden, att han såg tillbaka, och då ville tårarne gärna smyga sig fram.

Gunnar fann resan ganska långsam. Fåfångt packade han upp sina böcker och fördjupade sig i mekanikens studium och gjorde sina utkast och planer till förbättrande af maskiner eller maskindelar. Tiden gick trögt, och när kaptenen gnugade sina händer och prisade sitt nya fartygs goda segling, tyckte Gunnar, att det var tämligen oförtjänta loford.

Omsider var man då framme i Hull, där trälasten skulle lossas. Gunnar fick bref från hemmet och skref själf tillbaka, men det ökade blott hans hemlängtan, och den engelska staden intresserade honom föga. Efter några dagar hade dock »Carl Edvard» lossat och intagit ny last, och man gick åter till segels. Samma enformiga lif började åter, och den ena veckan följde på den andra. Slutligen rapporterades en morgon, att land syntes förut. Gunnar rusade då upp på däck, ifrig att skåda Amerika, hans framtids land. Och där låg det som en strimma nere vid synkretsens gräns, dunkelt och platt och hvardagligt. Ingenting nytt, ingenting öfverväldigande, ingenting som slog an på inbillningskraften. Vinden var emot och man måste kryssa, och aftonen kom, utan att man synbarligen hunnit landet närmare.

Gunnar gick ned i sin hytt och, trött af dagens väntan och spaning, kastade han sig på sin bädd och somnade tungt, vaggad till sömns af Atlantens vågor.

Han vaknade vid spring och buller ombord, men fartyget tycktes honom ligga stilla, och han hörde ej vågorna slå emot dess sidor. Det var kvaft i kojén, och han slog upp fönstret. Utsikten förörskades af en stor ångare, som passerade lätt intill »Carl Edvard». Under natten hade vinden kastat om och det svenska fartyget hade hunnit högt i Delawareviken nära sin bestämelseort.

* * *

Gunnar hade tillbragt en månad i Filadelfia, han hade genomvandrat dess breda gator från norr till söder, från öster till vester. Han hade beundrat stadens ståtliga byggnader, dess vackra parker, dess präktiga skeppshvarf och andra verkstäder. Han hade sökt att erhålla plats än här, än där, och här som i Sverige frågade man honom efter rekommendationer och smålog medlidensamt, då han sade sig inga sådana ega.

Han började med att söka sig plats såsom ritare hos någon ingenjör, och han slutade med att i arbetsdräkt söka anställning på någon maskinverkstad — allt lika fåfångt. Så länge »Carl Edvard» var kvar, bodde han ombord, och hans uppehälle kostade honom ingenting; men nu hade det svenska fartyget afseglat, och han var ensam hänvisad till sig själf. Kapten Lohman, medan han låg i hamnen, hade äfven gjort försök att skaffa Gunnar plats, men också det hade misslyckats, och kaptenen var mer nedslagen, än han ville visa, därför att det slagit så illa ut. Han tillbjöd Gunnar att följa med därifrån, men denne afböjde det.

Gunnar tog sig rum på ett billigt boardinghouse och beredde sig att fortfarande söka anställning. Till modern hade han skrivit ett långt, kärleksfullt bref, strax han kommit ut. Han hade talat om Filadelfias härligheter och sagt, att han var vid god helsa och snart hoppades få någon plats. Han skref ett andra bref, i hvilket han berättade om Fairmounts park på det utförligaste och sade, att han var mycket upptagen. — Ack, upptagen att söka arbete! Men det talade han ej om.

Så kom hans tjuguarde födelsedag, då han blef myndig. Han var mycket nedslagen, mycket sorgsen. Oaktadt han lefde så sparsamt, hade hans medförda pengar betydligt smält ihop dag för dag. Han räknade öfver sin kassa, han hade knappast 10 dollars kvar. Men ändå — sitt ord till morbrodern skulle han hålla. Han skref till sin mor och inneslöt i brevet en öfverlåtelse på sitt lilla kapital, »som han ej mer behöfde». Han bar brevet på posten och återvände hem. Han var till mods såsom den, hvilken bränt sina skepp, och det blott återstår att segra eller dö. Han kunde ej dölja för sig, att det var mera utsikt till det senare än till det förra, men han ville kämpa för lifvet.

Dagen därefter tog han arbetskläder på sig och gick ned till ångbåtshamnen, erbjudande sin tjänst som bärare åt de resande. Det lyckades honom, och hans förtjänst för dagen blef ej så liten. — När det är det enda, som lyckas, måste man försätta därmed, tänkte Gunnar, — men egendomligt vore ändå, om jag skulle rest ut till Filadelfia för att blifva sjäare — det kunde jag ha

blifvit hemma i Sverige. — Jag undrar, hvad stackars mamma skulle säga, om hon såge mig, som sådan, tänkte han vidare med ett bittert leende.

Han hade redan fortsatt sitt yrke några dagar och stod nu och väntade på någon sysselsättning.

»Hör hit där borta! Kom och här!» ropade en ungdomlig röst i det samma, »tag i här!»

Gunnar skyndade fram. En ung man i resdräkt kom från en liten ångbåt, som såg ut som en lustjakt. Han hade en helt lätt kappsäck, han bar en resväska i ena handen och en bössa i den andra. Han var i sällskap med ett ungt fruntimmer. De tycktes vara syskon, att döma af den stora likheten dem emellan.

Gunnar tog kappsäcken och resväskan samt räckte ut handen efter bössan, men den unge mannen drog geväret tillbaka.

»Det är en för dyrbar pjäs att lemna ifrån sig», sade han. »Ni skulle kunna skada den fina mekaniken.»

»Hvad det angår, sir, så är den redan ur lag», sade Gunnar, efter att ett ögonblick, hafva sett på bössan.

»Fördömdt! När skedde det? Och jag som behöfver den för jakten i morgon.»

»Om Ni vill anförtro den åt mig, så skall jag laga den till dess åt Er», förklarade Gunnar.

»Ni är då bössmed?» frågade amerikanaren och betraktade honom misstroget.

»Icke aldeles», svarade Gunnar leende, »men jag förstår mig i alla fall på mekanik.»

Amerikanaren tvekade ännu. Gunnar slängde upp kappsäcken på axeln och frågade, hvart den skulle bäras.

»Chesturet street n:r 40», blef svaret.

Man begaf sig i väg. De båda syskonen samtalade, Gunnar teg och följde dem. Efter några ögonblick vände sig den unge mannen åter till honom.

»Kan ni laga bössan, utan att taga den med till verkstaden?» frågade han. »Jag menar hemma hos mig.»

»Jag måste undersöka den något förut», svarade Gunnar.

»Jag är angelägen att få begagna mitt nya gevär på jakt i morgon», fortsatte den unga amerikanaren, »men, om jag låter föra den ned till onkels verkstad, tycka de kanske, att det inte är så brådtom, och att det kan dröja så länge.»

De kommo till det uppgifna huset, och Gunnar infördes i ett rum, där han undersökte geväret. Då han det gjort, förklarade han, att om han finge hemta dit sina verktyg, skulle det både gå lätt och fort.

»Är det en fint för att komma ifrån saken?» sporde den misstrogne amerikanaren.

»Ni får väl se», sade Gunnar leende, lemnade ifrån sig geväret och skyndade ut.

»Men, Archibald, du betalade ju honom icke för det, att han burit våra saker», sade den unga missen.

(Forts.)

Ur Gösta Berlings saga

medföljde som bekant förra veckan som extrabilaga till dem, som prenumererat å Idun med Modetidning. Ett par hundra exemplar finnas ännu kvar af nämnda bilaga, som därför i mån af tillgång kan erhållas mot insändande till redaktionen af 30 öre i sparmärken (ej frimärken).

Innehållsförteckning:

Ottilia Runsten; af Mathilda Roos. (Med porträtt.) — I kalkbacken; poem af V. E. Hollander. — Hederskulder; af Ave. — Vår Betty; skiss för Idun af Elin Amoen. — Om reformer i kvinnoämbeten; af Gurli L.-r. — Sonja Kowalewski. (Med porträtt.) — Ett balintermezzo; af A. Noél. (Sl. fr. förra numret.) — Liten efterskörd från svenska skaldinnors blomparter. För Idun af Birger Schöldström. I: Ett nyupptäckt poem af fru Lenngren. — Smånotiser från kvinnovärlden. — Teater och musik. — Fågel Fenix; ber. för Idun af Mathilda Lönnberg. Bel. med heders. omn. vid Iduns stora pristäfling.

